

Piotr Czarnojańczyk

Sprawozdanie z konferencji „Administracyjnoprawny status osób starszych” organizowanej przez Koło Naukowe Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, 7 maja 2014 r.

Administracja : teoria, dydaktyka, praktyka nr 2 (35), 147-153

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Sprawozdanie z konferencji „Administracyjnoprawny status osób starszych” organizowanej przez Koło Naukowe Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, 7 maja 2014 r.

Problemy związane ze statusem administracyjnoprawnym osób starszych zostały podzielone na trzy panele tematyczne. W pierwszym z nich, zatytułowanym „Status administracyjnoprawny osób starszych w świetle polityki państwa, w regulacjach krajowych oraz regulacjach prawa międzynarodowego”, prowadzonym przez dr Annę Gronkiewicz, uczestnicy mieli okazję wysłuchać i porozmawiać na tematy związane z usytuowaniem osób starszych w systemie prawa polskiego oraz w niektórych regulacjach prawa międzynarodowego.

Jako pierwsze głos zabrały dr Anna Gronkiewicz oraz dr Agnieszka Ziółkowska, adiunkci w Katedrze Prawa i Postępowania Administracyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego (UŚ), będące jednocześnie opiekunami Koła. Prelegentki rozpoczęły swoje wystąpienie od przywitania przybyłych gości, po czym przeszły do części merytorycznej, wyjaśnia-

jąc pojęcie statusu administracyjnego na tle nauki prawa administracyjnego. Następnie, przytoczone zostały definicje uprawnień i obowiązków w prawie administracyjnym. Kolejnym omówionym przez przemawiającą zagadnieniem był problem ustalenia jednolitego wieku osób starszych na tle wydłużenia średniej długości życia i związana z tym kwestia wieku w prawie administracyjnym. Podkreślono coraz istotniejszą rolę państwa w tworzeniu instrumentów służących osobom starszym, w tym także działalność organizacji pozarządowych. Konkludując, prelegentki zgodnie stwierdziły, iż status administracyjnoprawny osób starszych jest trudny do uchwycenia i podkreśliły zasadność konferencyjnej dyskusji.

Po wywodzie wprowadzającym, głos zabrała dr hab. prof. UŚ Barbara Mikołajczyk, profesor nadzwyczajny i jednocześnie pracownik Katedry Prawa Międzynarodowego Publicznego i Prawa Europejskiego WPiA UŚ. Tematem wystąpienia prelegentki była międzynarodowa ochrona praw osób starszych. Wychodząc od ukazania tendencji starzejących się w skali globalnej, prof. Mikołajczyk pokazała wyzwania, jakie stoją przed rządami państw rozwiniętych – i nie tylko – które dotyka problem ujemnego przyrostu demograficznego, a co za tym idzie – starzenia się

społeczeństwa. Ważnym elementem wykładu był fragment dotyczący przyczyn obecnego stanu rzeczy oraz ukazanie skutków, które mają miejsce obecnie i które mogą wystąpić w najbliższej przyszłości. W dalszej kolejności prof. Mikołajczyk podniosła kwestię wykluczenia osób starszych oraz problem tzw. ageizmu, stwierdzając jednocześnie, iż akty prawa międzynarodowego nie przeciwdziałają problemowi w sposób wystarczający.

Jako trzecia głos zabrała studentka Wydziału Prawa i Administracji UŚ, p. Martyna Kraboszyńska, która skoncentrowała swoją wypowiedź na polityce Unii Europejskiej na rzecz osób starszych. Prelegentka wskazała, że w kontekście osób starszych Unia Europejska posługuje się głównie tzw. soft law, nie poświęcając większej uwagi aktom normatywnym bezpośrednio stosowanym lub przekazanym do implementacji. Jednakże, zdaniem prezentującej, nie można zapominać o przyświecającej urzędnikom europejskim zasadzie solidaryzmu międzypokoleniowego, który odzwierciedlany w działalności organów Unii, ma stymulować państwa członkowskie do podejmowania konkretnych działań. Nie zmienia to faktu, że w wyniku takiego podejścia osoby starsze są często pomijane przy pracach legislacyjnych, na co organu UE, z uwagi na prowadzoną przez siebie politykę, nie mają bezpośredniego wpływu.

Kolejnym zaproszonym gościem, który zechciał wypowiedzieć się

w sprawie statusu osób starszych, był p. dr Grzegorz Krawiec, pełnomocnik Rzecznika Praw Obywatelskich ds. osób starszych. Prelegent skupił swoją wypowiedź na przedstawieniu działalności biura RPO ukierunkowanej na przedmiotową kwestię. Podkreślił, iż osobistym priorytetem obecnej Rzecznik, p. prof. Irena Lipowicz jest wzmożona aktywność właśnie w tym obszarze prawno-społecznym. Działalność Rzecznika w zakresie osób starszych to działalność o charakterze generalnym, która nie jest wywołana żadnym konkretnym wnioskiem. Jako przykład działań podejmowanych w stosunku do osób starszych dr Krawiec wymienił m.in. prelekcje Rzecznika i przedstawicieli jego Biura na Uniwersytetach Trzeciego Wieku.

Kontynuując rozważania związane z regulacjami krajowymi, p. Melanie Raczek, studenta Wydziału Prawa i Administracji UŚ wygłosiła referat pt. „Polityka Państwa na rzecz osób starszych”. W swoim wystąpieniu mówczyni skoncentrowała się na omówieniu programu ASOS, czyli rządowej strategii dotyczącej Aktywności Społecznej Osób Starszych, zaprojektowany na lata 2014–2020. Przedstawiono zarówno genezę, jak i cel programu, a także realizację pierwszych jego etapów, ze szczególnym uwzględnieniem programów organizowanych w ramach ASOS. Prelegentka wspomniała także o funkcjonowaniu Departamentu Polityki Senio-

ralnej, utworzonego w ramach Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Studentka Wydziału Prawa i Administracji UŚ, p. Elżbieta Ogierman, skupiła swoją uwagę na realizacji zadań jednostek samorządu terytorialnego wobec osób starszych. Po wstępnym omówieniu konstrukcji zadań jednostek, prelegentka przytoczyła przykłady zaczerpnięte z ustawodawstwa, na podstawie których konkretne zadania zostały przydzielone jednostkom do realizacji. Jako pierwsze wymienione zostały zadania związane z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym. Ciekawą kwestią omawianą przez p. Ogierman była treść preambuły do ustawy o rodzinnych ogrodach działkowych, która wprost nawiązuje do potrzeby wzmożenia aktywności osób starszych. Prelegentka nie zapomniała wspomnieć również o organizacji pomocy społecznej na szczeblu samorządowym.

Kolejny prelegent, p. Piotr Sołtys, student Wydziału Prawa i Administracji UŚ, wygłosił referat dotyczący organizacji i funkcjonowania rad seniorów w jednostkach samorządu terytorialnego. Niewątpliwie problemem jest partycypacja osób starszych w społeczeństwie, stąd też jako główne założenie aksjologiczne powstawania rad seniorów prelegent wskazał chęć aktywizacji tej grupy wiekowej na szczeblu samorządowym. Warto podkreślić, że zdaniem P. Sołtysa, że sam pomysł rad seniorów został zaczerpnięty z krajów Europy Zachodniej, gdzie

taka praktyka jest stosowana od dawna i sprawdza się w sposób zadowalający. Prelegent przedstawił genezę wdrażania tej instytucji do polskiego prawa oraz jej charakter prawny w strukturze władz samorządowych, wskazując na jej zadania konsultacyjne i opiniotwórcze. Na chwilę obecną, według przemawiającego, należy pozytywnie ocenić działalność rad, a w szczególności pochwalić ich przewodniczących za współpracę z Uniwersytetami Trzeciego Wieku.

Wprowadzeni przez p. Sołtysa w tematykę Uniwersytetów Trzeciego Wieku słuchacze w następnej kolejności mieli okazję wysłuchać, jak funkcjonują one w praktyce. Głos zabrała p. dr Helena Hrapkiewicz, opiekun UTW powstałego przy Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Dr Hrapkiewicz zaskoczyła swoich odbiorców zarówno pozytywną relacją co do osób starszych uczestniczących w zajęciach organizowanych na Uniwersytecie, ale także samymi liczbami. Okazało się, że katowicki UTW liczy ok. 1200 słuchaczy, co jest wynikiem zasługującym na szczególną pochwałę. Ponadto, prelegentka opisała pokrótce, w jaki sposób funkcjonują podobne placówki w całej Polsce oraz jak pozytywny wpływ wywierają takie inicjatywy na osoby starsze i ich podejście do życia.

Tematykę Uniwersytetów Trzeciego Wieku kontynuowały dwie studentki Wydziału Prawa i Administracji UŚ, p. Sabina Niewiadomska oraz p. Martyna Podsiadło, pokazu-

jąc UTW jako formę aktywizacji osób starszych. Wychodząc od genezy instytucji, która swój początek miała we Francji, prelegentki przeszły do omówienia regulacji krajowych. Podkreślając cel i znaczenie powstawania Uniwersytetów, mówczynie zwróciły szczególną uwagę na rolę współpracy międzypokoleniowej, która nierozłącznie towarzyszy funkcjonowaniu UTW.

Jako ostatnie wystąpienie w panelu pierwszym, głos zabrały studentki Wydziału Prawa i Administracji UŚ, p. Paulina Kropisz i p. Ewelina Molasy, które zajęły się działalnością instytucji zajmujących się ochroną konsumenta w zakresie praw osób starszych. Wychodząc od problematyki ochrony konsumenta w ogóle, prelegentki zwróciły uwagę słuchaczy na podstawowe problemy, z jakimi spotykają się osoby starsze w ramach dokonywanej przez nich konsumpcji dóbr. Wskazały przede wszystkim na liczne nadużycia ze strony przedsiębiorców dokonujących sprzedaży w formach alternatywnych, poza lokalowych, dzięki którym osoby starsze są bardziej podatne na stosowane metody marketingowe. W efekcie zadłużają się na długie lata, padając ofiarą takich sprzedawców. Mówczynie przedstawiły także problem nadużyć ze strony instytucji bankowych. Zwieńczając wystąpienie, zgodnie podkreślono niską aktywność Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta w zakresie obrony osób starszych przed nie-

moralnymi praktykami niektórych przedsiębiorców.

Drugi panel, dotyczący wybranych uprawnień osób starszych w sferze socjalnej i zdrowotnej, poprowadziła dr Agnieszka Ziółkowska. Jako pierwsze głos zabrały dwie studentki Wydziału Prawa i Administracji UŚ, p. Mariola Łapot oraz p. Patrycja Łapot. Prezentowany przez nie temat odnosił się do instrumentów realizacji działań na rzecz aktywizacji osób starszych. Prelegentki skupiły się na zaprezentowaniu inicjatyw programowych polskiego rządu oraz jednostek samorządu terytorialnego, których celem jest promowanie aktywności zawodowej osób znajdujących się w ostatnim okresie wieku produkcyjnego. Nie pominięto także roli organizacji pozarządowych i prowadzonych przez nich kampanii społecznych.

Kolejne wystąpienie, dotyczące emerytur rolniczych po ostatnich nowelizacjach, wygłosiła p. mgr Katarzyna Rodak, doktorantka na Uniwersytecie Łódzkim. Prezentująca przedstawiła słuchaczom główne trendy rozwojowe w rolnictwie, związane z modernizacją gospodarstw wiejskich i wpływ tych zjawisk na zmiany pokoleniowe na polskiej wsi. Następnie zaprezentowano wpływ wydłużenia wieku emerytalnego rolników na wysokość uzyskiwanych przez nich świadczeń emerytalnych. W dalszej części wywodu, mgr Rodak skupiła się na omawianiu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, a także rent

rolniczych z tytułu niezdolności do pracy.

Następnie głos zabrał przewodniczący Koła Naukowego Prawa Administracyjnego, p. Paweł Cichowski, student Wydziału Prawa i Administracji UŚ, który tym razem wcielił się w rolę prelegenta i zreferował obecnym na sali problem świadczeń socjalnych udzielanych osobom starszym. Wywód przemawiającego opierał się na analizie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wymienione zostały główne rodzaje pobieranych zasiłków, ale przede wszystkim p. Cichowski omówił cel udzielania przedmiotowych świadczeń oraz ich przejściowy charakter.

Pani Dorota Jaworek, studentka Wydziału Prawa i Administracji UŚ, wygłosiła wystąpienie zatytułowane „Instytucjonalne formy opieki nad osobami starszymi ze szczególnym uwzględnieniem domów pomocy społecznej”. Prelegentka omówiła regulacje prawne, na podstawie których powstają i funkcjonują domy pomocy społecznej. Przedstawiła także główne założenia aksjologiczne, stanowiące fundament rozwoju tej formy pomocy osobom starszym.

Kolejny referat został wygłoszony przez p. mgr Monikę Paczyńską, doktorantkę na Uniwersytecie Łódzkim. Prelegentka omówiła temat dotyczący problemów prawnych związanych z opieką państwa, instytucji samorządowych oraz organizacji pozarządowych nad

osobami starszymi, których dotknęły choroby wywołujące zaburzenia psychiczne. Pani Paczyńska nawiązała w swoim wywodzie do sytuacji osób w podeszłym wieku, którzy cierpią na schorzenia wywołujące niepełnosprawność zarówno psychiczną, jak i ruchową. W końcowej fazie wypowiedzi, referentka wezwała zgromadzonych na auli do szerszej aktywności wobec instytucji zajmujących się tym zagadnieniem, aby przyłożyły większą wagę do omawianego problemu.

W dalszej kolejności swoje wystąpienie zaprezentował p. Piotr Czarnojańczyk, student Wydziału Prawa i Administracji UŚ, którego temat brzmiał: „Polska służba zdrowia wobec pacjenta starszego – realia i wyzwania”. Występujący nie skupiał się na przepisach prawa regulujących to zagadnienie. W zamian za to, przedstawił audytorium prezentację multimedialną, zawierającą wyniki przeprowadzonej specjalnie na potrzeby konferencji ankiety. Przedmiotowa ankieta miała na celu zbadanie stanu wiedzy określonej grupy badawczej z zakresu potrzeb medycznych osób starszych oraz znajomości podstawowych pojęć i zasad geriatry jako działu medycyny. Wyniki ankiety skłoniły publiczność do wyrażenia swojego stanowiska, co pozwoliło rozpocząć dyskusję, kontynuowaną po zakończeniu panelu drugiego konferencji.

Na zakończenie panelu drugiego, p. Marek Suska, student Wydziału Prawa i Administracji UŚ, wskazał zgromadzonym słuchaczom zagad-

nienia administracyjnoprawne związane z opieką hospicyjną. M. Suska omówił to zagadnienie zarówno od strony medycznej, tłumacząc podstawowe pojęcia z obszernego niewątpliwie zakresu materiału, a ponadto – ze strony prawnej. Wspólnie z odbiorcami, prelegent zastanawiał się nad charakterem prawnym instytucji, które zajmują się świadczeniem usług z zakresu opieki hospicyjnej. W końcowym fragmencie zaprezentowane zostały główne wyzwania, jakie stoją przed ustawodawcą, które usprawniłyby funkcjonowanie tego rodzaju opieki.

Trzeci panel toczony dyskusji poświęcony został aktywności osób starszych. Moderator tej części, Marek Suska, po krótkim wprowadzeniu do tematu, poprosił o zabranie głosu przez Prezesa Stowarzyszenia MOST, mgr Annę Szelest. Prelegentka dobitnie ukazała braki w przystosowaniu infrastruktury miejskiej do potrzeb osób starszych. Wskazała także na liczne błędy legislacyjne oraz programowe, jakie są popełniane przez kolejne rządy, co powoduje spychanie przedstawicieli omawianej grupy wiekowej na margines zainteresowań państwa. Co więcej, zgodnie z twierdzeniami przemawiającej, większość prezentowanych i wprowadzanych w życie zmian w prawie działają odwrotnie do efektu zamierzonego. Konkludując swoje wystąpienie, p. Szelest wezwała słuchaczy, a przede wszystkim studentów prawa, do zwiększonego zaangażowania na rzecz poprawnej legislacji.

Jako kolejna głos zabrała przedstawicielka Uniwersytetu Jagiellońskiego, p. mgr Hanna Nowak, która omówiła problemy administracyjnoprawne związane z dostępem do kultury dla osób starszych. Prelegentka skupiła się na niedomoganiach strukturalnych miast, opierając swój wywód na wskazywaniu błędów w zagospodarowaniu przestrzeni miejskich. Z uwagi na to, iż szeroko pojęty dostęp do kultury leży w zakresie zadań jednostek samorządu terytorialnego, to właśnie na przedstawicielach władz tego szczebla władzy, według mówczyni, spoczywa obowiązek i odpowiedzialność za obecny stan rzeczy. Pani Nowak podkreśliła, że wobec mnogości problemów zdrowotnych osób starszych, nie mogą być one traktowane jak osoby w pełni sprawne i odwołując się do konstytucyjnej zasady równości, wskazała potrzebę zmiany podejścia do omawianej kwestii.

Następny referat, pod tytułem „Ulgi i zniżki dla seniorów ze szczególnym uwzględnieniem aglomeracji śląskiej” wygłosiły dwie studentki Wydziału Prawa i Administracji UŚ, p. Marta Jończyk i p. Natalia Szewczyk. Prelegentki rozpoczęły swoje wystąpienie od przedstawienia zarysu przepisów prawnych, regulujących możliwość stosowania ulg i zniżek wobec określonych grup wiekowych. Regulacje te odnoszą się do samorządowego szczebla stanowienia norm. Następnie, na przykładzie w szczególności miasta Chorzowa, prezentujące przedsta-

wiły proces wprowadzania wspomnianych ustępstw, a w dalszej kolejności – podsumowały cel i zakres ich wprowadzania.

Kolejna prelegentka, p. Agnieszka Wankat, studentka Wydziału Prawa i Administracji UŚ, wygłosiła referat pod tytułem „Aktywność osób starszych w wolontariacie”. Zwrócono uwagę problem dotychczas nieporuszany, czyli w jaki sposób ludzie starsi mogą udzielać się w ramach funkcjonowania organizacji pożytku publicznego. Podane przez p. Wankat przykłady zaktywizowały zgromadzoną publiczność i uświadomiły, że ludzie starsi potrafią aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa, nie tylko będąc beneficjentami pomocy.

Ostatnie wystąpienie konferencyjne zostało wygłoszone przez dwie studentki Wydziału Prawa i Administracji UŚ, p. Martę Putyrę i p. Marzenę Wolińską. Referentki omówiły pozycję prawną kombatanta na tle prawa polskiego. W początkowej fazie przedstawione zostały uregulowania dotyczące samego statusu kombatantów oraz związek tematu z funkcjonowaniem osób starszych. W dalszej części omówiono organizację i funkcjonowanie Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych oraz instrumenty prawne, którymi Kierownik Urzędu może dysponować w kontekście obrony praw tych osób.

Dr Agnieszka Ziółkowska, podsumowała wystąpienia konferencyjne, jednocześnie dziękując przybyłym gościom i słuchaczom za

zaangażowanie w dyskusję oraz prelegentom za rzetelnie i merytorycznie przygotowane wystąpienia. Wyraziła także nadzieję, że problemy związane ze statusem administracyjnoprawnym osób starszych staną się przedmiotem większego zainteresowania środowisk naukowych a to w konsekwencji przyczyni się do aktywnych działań ustawodawcy w tym zakresie.

Konferencja Naukowa „Administracyjnoprawny status osób starszych” oraz wygłoszone na niej referaty oraz dyskusje pozwoliły na nowo spojrzeć na problematykę będącą jej motywem przewodnim. Zagadnienia związane ze statusem administracyjnoprawnym osób starszych są bowiem zagadnieniem wartym refleksji wielowarstwowych i wymagających badań empirycznych i naukowych.

Piotr Czarnojańczyk